

Dějepis Jednoty českých matematiků

II. Změna stanov; studentský spolek se rozšiřuje na Jednotu českých matematiků

In: Václav Posejpal (author): Dějepis Jednoty českých matematiků. K padesátému výročí jejího založení. (Czech). Praha: Jednota českých matematiků, 1912. pp. [10]–13.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401920>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

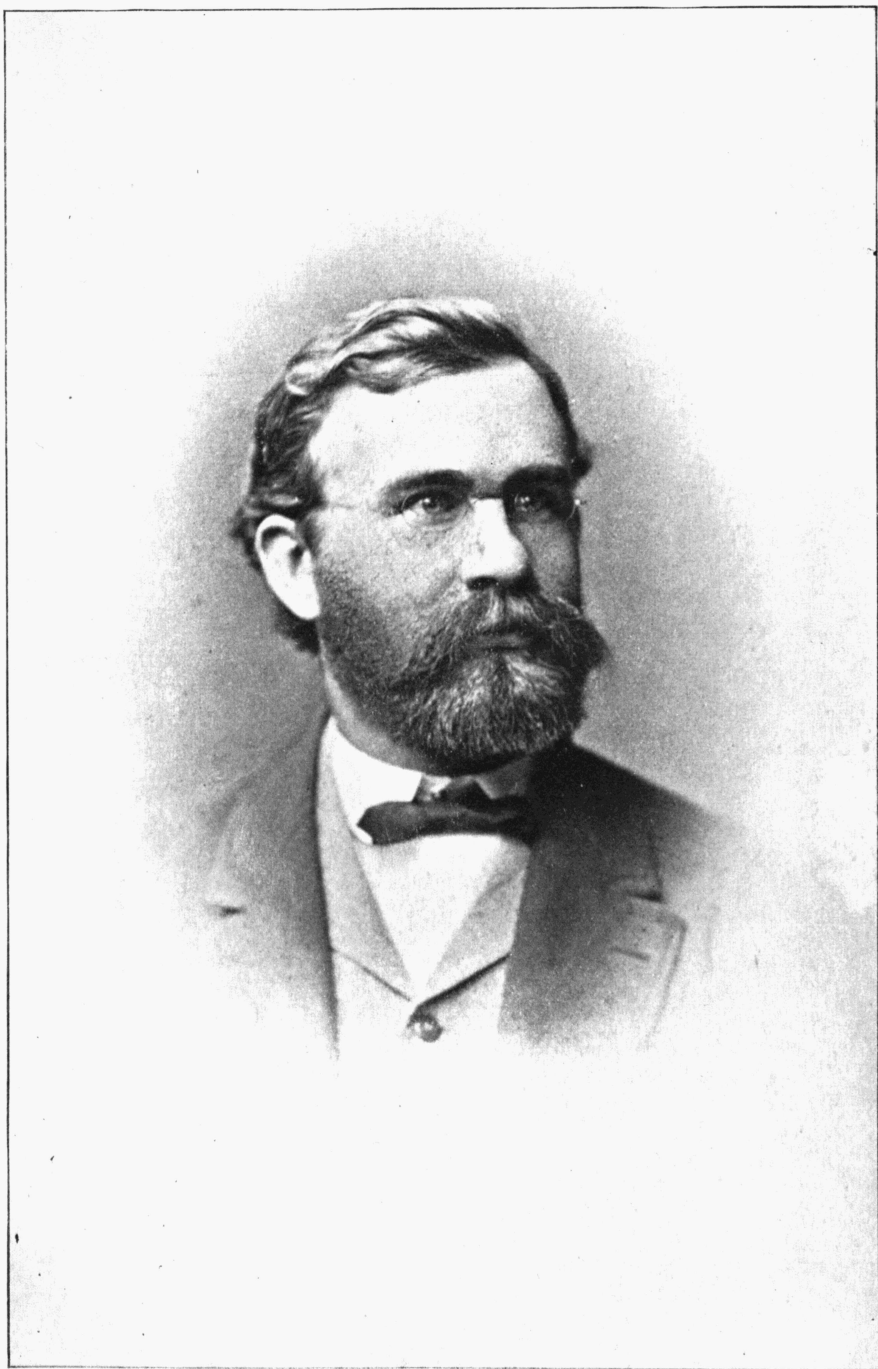
This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

II. Změna stanov; studentský spolek se rozšiřuje na Jednotu českých matematiků.

Mladý spolek s počátku utěšeně se rozvíjel. Přízeň prof. Kulíka a nadšení zakladatelů byly vydatným zdrojem jeho životní síly. Avšak jeho povaha spolku čistě akademického přinášela s sebou nutně zárodek častých krísí, skvělých rozmachů i hlubokého ochabnutí. Nebylť zajisté spolek v této první své podobě ničím jiným, než mathematicko-fyzikálním seminářem, na svépomoci založeným. Jeho prospívání předpokládalo jednak stále svěží nadšení a chut ku práci jeho členů, jednak přítomnost otevřených a nadaných hlav. Rychlá výměna členstva, daná podmínkou, že jen immatrikulovaní posluchači mohou být členy spolku, mohla být na prospěch prvému předpokladu, přivádějíc do lůna spolku stále nové a svěží síly, nezajišťovala však splnění předpokladu druhého. A vskutku také vidíme, kterak po odchodu zakladatelů a prvního členstva spolkový život brzy sestupuje s výše vědeckých volných přednášek do prázdných debat a obyčejných spolkářských polemik, brzy zase se povznáší k nové výši.

První začali chabnouti Němci. Můžeme tak usuzovati z okolností, že již ve šk. roce 1863—64 bylo jak předsednictvo spolku úplně obsazeno Čechy, tak také všechny protokoly psány česky. Také chování předsedy Dra. Grünvalda vede k úsudku, že to byl nedostatek vytrvalosti a chuti ku práci, jež Němce zatlačoval do druhé řady. Týž totiž začal dosti záhy choditi nepravidelně do schůzí, tak že bylo třeba dopisy jej k jeho povinnosti volati.

Češi, nabyvše rozhodujícího slova ve vedení spolku, vedli si s počátku velmi cíle. Ještě téhož roku 1863 doplnili stanovy vzhledem ke knihovně, jakož i ustanovením o rozpadnutí spolku, ve kterémžto případě měla knihovna připadnouti akademickému čtenářskému spolku, eventuelně čes. museu. Zvláště o knihovnu pečováno. Nemajíce dosti vlastních prostředků, hledali příznivce a dárcce, jež našli v prof. Studničkoví, prof. Dru. Dastichovi, Dru. ěd. Grégrovi, prof. V. Jandečkovi, prof. Skřivanovi, Dru. Kodymovi a j. Avšak po odchodu předsedy Lošťáka v říjnu 1864 začíná život spolkový znovu ochabovati, mizí hloubka a

Josef Lošťák.

vědecká opravdovost schůzí. Tato dekadence postupuje a vrcholí v roce 1866—67, který vykazuje sice 8 valných hromad, ale pouze 13 schůzí přednáškových. Oblíbeným thematem debat byla změna stanov, které, když byly hojně prodebatovány, nebyly na konec ani k schválení vůbec předloženy. Také vnitřní pořádek jak u vedení knihovny, tak i financí spolku jest nevalný.

Obrat nastává rokem 1867—68 za předsednictví Jos. Vocáska¹⁾, kdy s posluchači Aug. Seydlerem, Frant. Houdekem a Jos. Hervertem vstupuje do spolku nový duch. Zvláště když v únoru Seydler zvolen jednatelem, usidluje se ve spolku opět trvale vážná práce a ideální snaha, přednáška stihá přednášku, do spolku se volají technické, zvou se abstinující Němci, reviduje a doplňuje se knihovna, upomínají dlužníci atd. Tento směr se stupňuje v roce následujícím, kdy jednatelem se stává Fr. Houdek a předsedou Mir. Neumann, ježto dosavadní předseda Jos. Vocásek již do Prahy se nevrátil. Nový duch získává spolku nové příznivce, více připoutává staré. Mezi prvé nutno čítati profesora Macha, jenž spolku nabídl svůj sál k odbývání schůzí a kabinet k experimentování, kteréhožto dovolení také hojně používáno. První experimentální přednášku konal sám předseda spolku Neumann, předváděje pokusy z akustiky.

Kdežto Seydler a Neumann vévodili především ve vědeckém obrození spolku, ukázal Houdek neobýčejný talent organizační. Prováděje neúprosně veškerá usnesení, větším dílem ke své iniciativě učiněná a čelící proti všelikým zlořádům, za doby úpadku se zahrňzdivším, uvádí Houdek rychle do pořádku finance spolku upomínáním dlužníků, revisemi a katalogováním knihovny činí z této cennou pomůcku studijní, častými zprávami do novin budí zájem širší veřejnosti o spolek. Stanovy spolku staly se v mnohém ohledu anachronismem, v prvé řadě tím, že spolek nemající již ani jediného člena Němce zůstal utrakvistickým. Byla proto potřeba po změně stanov všeobecně cítěna a změna tato žádána. I chápe se zase Houdek iniciativy v této věci, již neobyčejně rychlým tempem přivádí k cíli. Při tom však nelpí na úzkoprsém stanovisku, se kterého stanovy přepracovávala generace právě předchozí, jak bylo svrchu řečeno, a dle kterých měl spolek i nadále zůstatí spolkem čistě akademickým. Houdek a ovšem i Neumann správně postihli volání doby. Česká věda mathematicko-fyzikální, stále utěšeněji se rozvíjející, neměla půdy, na které by mohla býti pěstěna ve vlastním jazyce. Universita jí byla zavřena, české akademie nebylo. Nezbyvalo, než sáhnouti k prostředku v Čechách již tehdy velice osvědčenému, ke svépomoci. A tu ovšem

¹⁾ Nyní profesora c. k. reálky v Hradci Králové v. v.

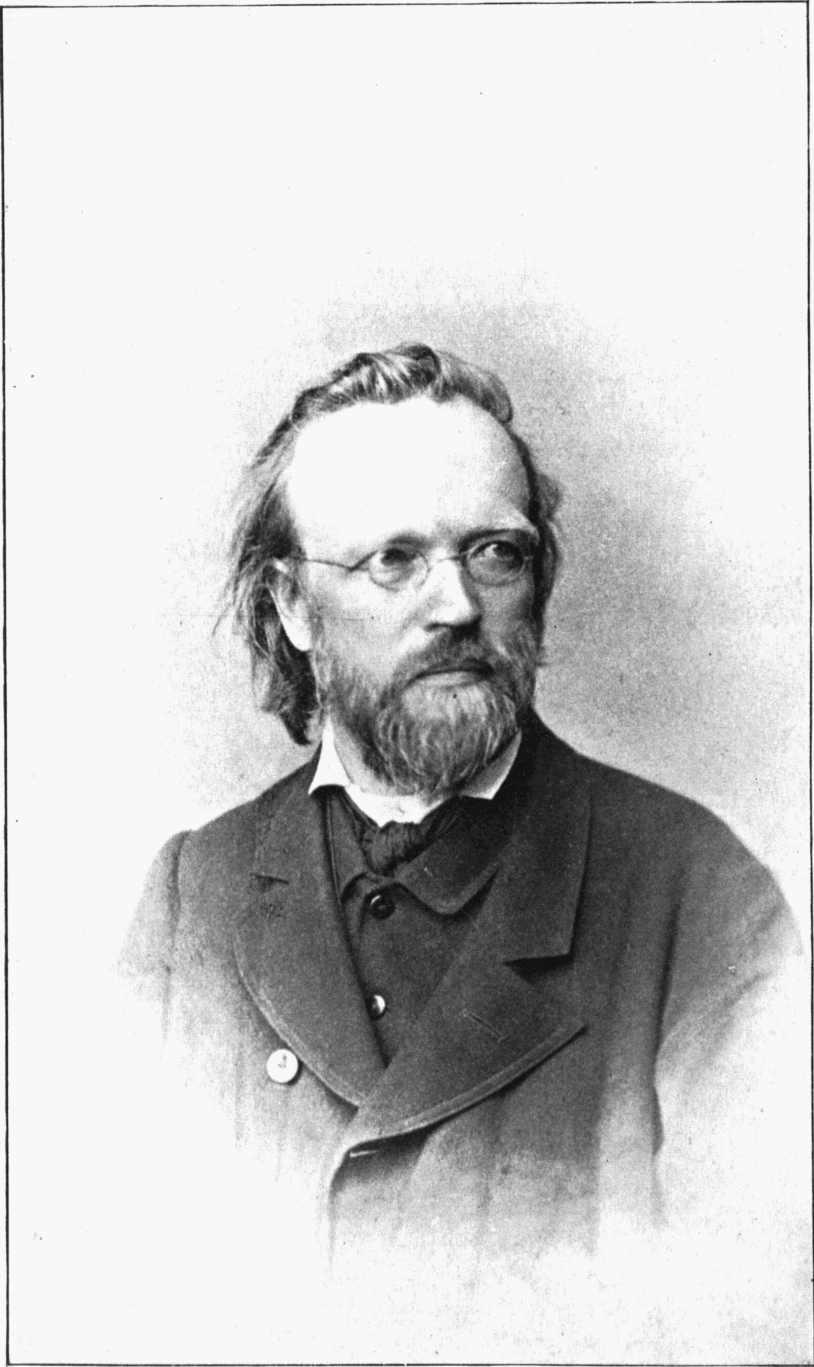
bylo nejpřirozenější hledati útočiště ve stávajícím již matematickém spolku. A tak komise, v níž vedle Houdka a Neumanna zasedali Duřek, Hervert a Zahradník, předělávajíc zastaralé stanovy, nemá již na mysli studentský matematický spolek ke cvičení se v přednášení, ale jednotu všech českých matematiků a fysiků, spolek, v němž by česká věda matematická našla svůj domov, semeniště svých myšlenkových podnětů a jich materiální záštitu a podporu.

Rychlé tempo, se kterým komise pracovala (1. května 1869 byla na návrh Houdkův zvolena a 8. května byla již s prací hotova), ukazuje, že členové její měli svůj elaborát již dávno propracovaný a že jen nepřítel doby (výminečný stav nad Prahou) je od provedení zdržovala. Osnova nových stanov byla asi tato: Spolek se bude napříště jmenovati »Jednota českých matematiků«, čímž již samým jménem nepochybně vyjádřen národní ráz spolku. Účelem spolku jest podporovati snahu pro vědeckém vzdělání v mathematice a fysice a cvičiti se v přednášení těchto věd, vydávati spisy mathematické a fysikální. Členové jsou čestní (buď pro vědecké vzdělání neb pro zvláštní zásluhy o jednotu), zakládající (10 zl. najednou buď v hotovosti neb knihách), přispívající (ročně 2 zl.; kdo byl po sobě 5 let přispívajícím, stal se zakládajícím), činní. Činnými údy mohli býti řádní posluchači matematiky a fysiky na universitě i technice po čas svých studií neb tři léta po skončení jich, docenti a assistenti, jakož i suplující učitelé těchto věd.

Člen, byl-li k tomu předsedou určen, byl povinen ve schůzi přednáseti. Nemohl-li pravidelně do schůzi přicházeti, mohl dostati dispens. Přednášky přípustěny v obou zemských jazycích. Valná hromada volí výbor a dle své libosti i protektora, a siec vždy na 3 léta. Výbor sestává ze starosty, náměstka jeho, jednatele a dvou knihovníků. Výbor mohl nemajetné údy osvobodovati od placení příspěvku. Nad spolkem bdi tříčlemlá kontrolující komise, revidující účty, knihovnu i archiv spravovaný jedním z knihovníků.

Přijetí stanov nestalo se arcit bez debaty. Ac zvláště o názvu spolku se rozpředla debata dosti cílá, nutno přiznati, že jednomyslně na konec přijatý název »Jednota českých matematiků« nebyl a není ani dosti úplný, ani dosti historický. Poněvadž ve spolku jsou zastoupeny stejné vědy mathematické jako fysikální a poněvadž dřívější jméno spolku znělo »Spolek pro volné přednášky z matematiky a fysiky«, mělo nové jméno logicky zníti: »Jednota českých matematiků a fysiků.«

Vedle stanov vypracovala tato komise i řád jednací i knihovní, jež rovněž došly schválení plena.

Václav Janděčka.

Ve valné hromadě dne 11. července 1869 byl na základě těchto nových stanov (jež výslovně potvrzeny vlastně teprve 14. září 1869 přípisem c. k. policejního ředitelství) zvolen za prvního starostu Jednoty Ph. C. Mírúmil Neumann, za jeho náměstka Karel Zahradník, technik, za jednatele Frant. Houdek, posl. fil., za knihovníky Ant. Vávra, technik, Ant. Votruba, posl. fil., a do kontrolující komise P. Aug. Dufek a posluchači fil. Aug. Seydler a Jos. Hervert.

Materielní dědictví, jehož se mladistvé Jednotě od jejího rodného předka dostalo, nebylo valné: 5 zl. 15 kr. na hotovosti a knihovna, jakou každá trochu slušnější skříň by pohodlně dovedla v sebe pojmouti. Čítalať tato knihovna 303 díla ve 434 svazcích, z větší části to dary.
